

**MEMÒRIES
DE L'ACADÈMIA MALLORQUINA
D'ESTUDIS GENEALÒGICS**

MEMÒRIES
DE L'ACADÈMIA MALLORQUINA
D'ESTUDIS GENEALÒGICS

Núm. 7

Consell de Redacció:

P. Antoni Gili Ferrer
Pere de Montaner Alonso
Antoni Mut Calafell
Manuel Oliver Moragues
Rafel Serra de La Creu

© Manuel Oliver Moragues
Antonio Planas Rosselló
Antònia Morey Tous
Román Piña Homs

pels seus articles

Reservats tots els drets. Cap part d'aquesta revista pot ésser reproduïda, emmagatzemada en un sistema d'informàtica o transmesa de qualsevol forma o per qualsevol mitjà, electrònic, mecànic, fotocòpia, gravació o altres mètodes sense previ i exprés permís de l'editor de la revista.

ISSN 1137-6406

Dipòsit legal PM 949-1997

Imprès a les Illes Balears per:
IMPREMTA POLITÈCNICA
Carrer de Can Troncoso, 3
Telèfon 71 26 60
07001 PALMA

ÍNDIX

Mallorquines obispos de Malta y grandes priores de San Juan de Jerusalén <i>Manuel Oliver Moragues</i>	7
Los juristas mallorquines del siglo XV <i>Antonio Planas Rosselló</i>	23
La noblesa mallorquina als segles XVIII i XIX <i>Antònia Morey Tous</i>	61
Los Valentí Forteza El ascenso social de unos comerciantes del Segell <i>Román Piña Homs</i>	89
Memòria de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics i Heràldics	105

LA NOBLESA MALLORQUINA ALS SEGLES XVIII I XIX

Antònia Morey Tous

L'objectiu d'aquest article és doble. Per una banda donar a conèixer l'evolució que experimenta el concepte de noblesa a partir de l'entronització de la dinastia borbònica i, per l'altra, esbrinar la relació de les famílies que als segles XVIII i XIX composaven aquest grup social. I, això, amb la finalitat d'oferir una eina de treball als estudiosos de la societat illenca, puix sovint l'adscripció de determinades famílies a la noblesa ha estat difícil de resoldre. Bàsicament perquè no disposam, a diferència d'altres indrets, de padrons de nobles pròpiament dits fins a finals del set-cents¹. Per aquest motiu resulta imprescindible situar en el temps les famílies o els llinatges en qüestió i conèixer les condicions exigides en cada moment per formar part d'aquest grup social.

L'evolució del concepte

L'estructura i les bases econòmiques de l'aristocràcia mallorquina durant els segles XVI i XVII i l'estamentalització de la societat insular en general han estat treballades per P. de Montaner (1988). Els seus estudis han posat de manifest que Mallorca no constituïa una excepció de la clàssica subdivisió per ordres d'origen medieval; cada individu, independentment de la situació econòmica personal, que-

¹ Entre la documentació conservada a l'AMP, només hem localitzat un document d'aquestes característiques. Porta com a títol *Padrón general de la nobleza mallorquina del 1777* (35/3) i és una nòmina dels caps de casa i de les senyores que aleshores exercien com a tals. Recorda, en certa mesura, les relacions de convidats a les quals ens referirem a continuació i no tindria res de particular que hagués estat confeccionada a partir de l'*Alistamiento Noble* de 1762. Interessa assenyalar sobre això que l'única relació de *vecinos pecheros* localitzada data també d'aquell mateix any (AMP, 35/2) i, segons sembla, tant aquesta com la dels nobles foren confeccionades a instàncies del que posteriorment fou capità general de Mallorca: Joaquín de Oquendo.

dava integrat dins el grup al qual pertanyia. La societat era dividida en braços (eclesiàstic, noble i reial), subdividits, al seu torn, en estaments².

Els membres dels tres estrats del braç noble conformaven, conjuntament, l'aristocràcia illenca. S'aglutinaven entorn a la Confraria de Sant Jordi³ i fruien, perquè ells o els seus avantpassats havien prestat determinats serveis a la monarquia, de prerrogatives. Distingia els nobles pròpiament dits la utilització de la forma *don* davant el nom, tot i que a la pràctica vivien de forma molt semblant als cavallers⁴: gaudien d'unes rendes similars, tenien una casa ben bastida a Palma, es feien servir per criats i esclaus, eren senyors d'una o de diverses possessions, etc. Ambdós estaments tenien prohibit, a diferència dels ciutadans militars i malgrat que ho fessin extraoficialment, l'exercici del comerç⁵. Aquest darrer fet explica, en opinió de P. de Montaner (1984), que determinades famílies no volguessin ascendir a la categoria superior i que els nobles pròpiament dits i els cavallers s'aliassin amb membres d'estaments inferiors (ciutadans militars, mercaders i corsaris) per fer els seus «negocis per mar»⁶.

Els canvis, tant en sentit ascendent com descendent, eren freqüents i depenien, en cada moment, dels interessos o de les rendes dels que els sol·licitaven. Al segle XVII, per exemple, hi hagué un notable increment de ciutadanes militars, principalment atorgades a individus relacionats amb l'activitat mercantil amb una renda anual superior a les 1.000£. No obstant això, al final del set-cents la majoria s'havia empobrit. Probablement perquè el tractat de Rijswijk (1697) havia representat un cop insuperable per al corsarisme mallorquí. I aquell fet es deixà sentir, bàsicament, sobre les cases dels nous ciutadans militars que no havien pogut inver-

² P. de Montaner (1978 i 1987) ha estudiat la composició del braç noble —format per l'estament dels nobles pròpiament dits, l'estament militar (cavallers i donzells) i l'estament dels ciutadans militars— i el braç reial —estament dels mercaders, estament dels menestrals i estament forà (mà major, mà mitjana i mà menor)—.

³ Es tractava, de fet, d'un antic orde militar, que s'erigí en confraria a la segona meitat del segle XV per privilegi de Joan II d'Aragó. Aglutinava els distints estaments del braç noble mallorquí i reunia les característiques de les confraries medievals: culte al patró (sant Jordi), ajut als confreres, suport militar al rei, etc. Sembla, però, que assolí només un èxit relatiu, raó per la qual hagué de ser reformat en distintes ocasions. Al principi del segle XVIII es trobava, en opinió de Ramis, en decadència; desaparegué per primer cop el 1743 i, finalment, fou substituït —com veurem més endavant— per la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País. Vegeu, sobre aquesta institució, el capítol de J. Ramis d'Ayreflor (1911, 19-37), les notes publicades per P. de Montaner (1988: 11) i l'apartat de la tesi d'I. Moll (1975; 1: 76-83) dedicat a la seva supressió.

⁴ Les úniques diferències realment importants eren que els cavallers, però no els seus descendents (donzells), havien de mantenir a les seves costes un cavall armat per a la defensa del Regne i que els nobles no obtenien facultat per intervenir en el govern de la Ciutat i del Regne fins al 1614 (P. de Montaner, 1988: 16).

⁵ A. Bibiloni (1995: 332-335), en canvi, considera aquestes aliances mercantils, i en particular les del noble don Joan Sureda amb el xueta Gabriel Piña, una prova de la progressiva racionalització incorporada pels grans propietaris nobles als seus negocis i no un intent d'ocultar la seva identitat. Particularment pens que una cosa no exclou l'altra, ja que, si bé és veritat que la noblesa estava en inferioritat de condicions respecte al coneixement del funcionament i dels canvis de mercat, és innegable que legalment, malgrat que els propis llibres duaners deixassin constància de la seva participació, no podia comerciar. Des del meu punt de vista, no seria estrany que les aliances de don Joan Sureda anassin en part encaminades a ocultar part dels seus negocis.

⁶ Vegeu, en relació a aquest tema, els estudis més concrets de P. de Montaner (1978b) sobre els cavallers d'ordes militars i la família Sureda (1984) i, sobre el corsarisme mallorquí, la tesi de G. López Nadal (1986).

tir en béns immobles perquè la major part de la terra illenca era exempta de la lliure circulació (P. de Montaner, 1988: 3).

L'estudi comparatiu dels cadastres de 1576 i 1685 (P. de Montaner, A. Morey, 1989: 78-80) demostra que l'aristocràcia i els pagesos de mà major, la primera de les tres mans en què es trobava subdividit l'estament forà del braç reial⁷, controlaven les possessions més importants de l'illa. Les divergències internes de la mà major eren semblants a les de qualsevol altre grup i també era habitual la mobilitat social, en un sentit i en l'altre. Podia succeir, i de fet succeïa amb freqüència, que determinades famílies ascendissin de la mà major, passant per l'estament dels mercaders, al dels ciutadans militars, mentre que altres no canviaven mai de posició. Aquestes darreres vivien a les seves possessions o a les viles com a «senyors pagesos»; controlaven els càrrecs de consellers del Gran i General Consell, de síndics clavaris i de batles reials i constituïen, per dir-ho d'alguna manera, les elits locals de les comunitats respectives. Seguien, per tal d'evitar la dispersió dels seus patrimonis, unes pràctiques hereditàries molt similars a les de l'aristocràcia, però només a mitjan segle XVIII, concretament a partir de les *hidalgúas* borbòniques, passaren a fer-hi part.

En principi, la nova dinastia no introduí modificacions substancials dins l'estructura social de l'Espanya dels Àustries, tot i que a la llarga suposà —així ho han assenyalat A. Domínguez Ortiz (1991: 7) en l'àmbit nacional i P. de Montaner (1988: 23-25) en el cas de Mallorca— una progressiva «desestamentalització» de la societat i una pràctica nobiliària distinta. Es produí, per exemple, un procés de diferenciació cada vegada més intens entre l'aristocràcia tradicional i la nova classe nobiliària formada per individus de procedència diversa (mercaders, pagesos benestants, professionals liberals, etc.); una tendència en augment, sobretot a partir del regnat de Carles III, a facilitar la distinció social respectant la riquesa i els mèrits de cada individu i, en general, l'establiment d'un cert consens sobre la conveniència de formar una noblesa, útil i instruída, al servei de la monarquia i la societat.

A Mallorca, immediatament després de la Guerra de Successió, s'intentà cohesionar —de la mateixa manera que a altres territoris de la monarquia hispànica— l'alta aristocràcia⁸. El 1727 el capità general, marquès de Casafuerte, forçà, per evitar nous enfrontaments, la unió dels principals llinatges de l'illa: Zaforteza, Verí, Sureda, Sureda de Sant Martí, Berga, Cotoner, Salas, Dameto i Togores. Aquelles famílies es comprometeren, a través del pacte denominat de «les Nou Cases»⁹, a continuar amb

⁷ Possedir terres valorades a partir de 1.000£ determinava la pertinença a la mà major (P. de Montaner, A. Morey, 1989).

⁸ La guerra havia enfrontat, com també ha estudiat P. de Montaner (1990), els vells clans nobiliaris: els botiflers, defensors de la noblesa comerciant, i els maulets o austriacistes, partidaris de reforçar el sistema baronial.

⁹ Altres actuacions demostren, també, l'interès de la nova dinastia per llimar les discrepàncies en els estrats superiors de l'aristocràcia. Per exemple, el reconeixement —encara que no aprofitat en tots els casos— per part de Felip V dels Títols del Regne concedits per l'Arxiduc als seus partidaris: marquès del Palmer i de la Torre (1707, als Dezcallar i als Truyols, respectivament); marquès del Verger i de Vilafranca (1708, als Zaforteza i als Sureda de Sant Martí) i baró de Pinopar (1709, als Dezcallar, línia segona). Per la seva banda, el rei borbó atorgà els següents: marquès de Vivot (el 1717, als Sureda), marquès d'Ariany (el mateix any, als Cotoner), marquès de Campofranco (1718, als Pueyo) i marquès del Reguer (1739, als Montaner). Vegeu, sobre aquesta qüestió, P. de Montaner (1988: 25 i 1990: 81).

les seves pràctiques endogàmiques i aquest fet significà, a la pràctica, la consagració de l'alta aristocràcia illenca i la circulació restringida dels seus béns. Tant és així que els coetanis arribaren a subdividir aquell grup social tenint en compte el grau de parentiu de les distintes famílies amb els llinatges de les Nou Cases¹⁰.

La voluntat d'assimilar els estaments superiors del braç noble queda també manifesta en l'estructuració de les noves institucions de govern. La creació de la figura dels "setze jurats de la classe de cavallers" (Reial Cèdula de 12 d'agost de 1717) intentà, per exemple, l'equiparació dels nobles pròpiament dits amb els cavallers (P. de Montaner, 1988: 24). Cal tenir present també que, des del Decret de Nova Planta fins pràcticament el segon terç del segle XIX, l'Ajuntament de Palma era presidit per un batle major, designat pel rei, i integrat per vint regidors perpetus, nomenats per l'Audiència. Tots els regidors descendien d'algun dels tres estaments de l'antic braç noble mallorquí: setze pertanyien a l'estament aleshores denominat dels cavallers, que de fet incloïa els nobles pròpiament dits, i quatre al dels ciutadans militars (I. Moll, J. Suau, 1985a). En aquesta línia figura també la Pragmàtica de 1724 de Lluís I, que volia unificar les diferents situacions nobiliàries de la monarquia hispànica i pretenia equiparar, com exposà M. Madramany (1788), els estrats inferiors de l'aristocràcia amb els *hidalgos* castellans.

Sembla, però, que a Mallorca, contràriament al que succeí en el Regne de València, no es produí, en la pràctica, tal equiparació: els cavallers i els ciutadans militars mantingueren les seves denominacions fins a la Confusió d'Estats¹¹ (A. Albertí, 1989: 91-92). El terme *hidalgo*, entès com a sinònim de baixa aristocràcia, no s'introduí, com deïem, fins a mitjan segle, concretament fins que, en el regnat de Carles III, la monarquia es veié obligada a reclutar, per al servei de les armes, homes procedents del braç reial. A. Domínguez Ortiz (1991: 9) fa referència a la problemàtica i esmenta diversos casos que demostren que el que succeeix a l'illa a partir de l'*Alistamiento Noble* de 1762 no és un cas excepcional. Aquest alistament es féu amb motiu de la guerra contra Anglaterra i s'hi aplicà el qualificatiu de nobles (en aquest cas, com a sinònim d'aristòcrates) a tres categories de persones:

¹⁰ A. Le-Senne i P. de Montaner (1977:388-391) recullen distintes subdivisions, entre d'altres la compilada a les miscel·lànies Sureda [ca. 1740]. L'estratificació era la següent: «*Primera clase, vulgarmente llamada de las 9 Casas las cuales solo mezclan entre sí; Parientes de la antedicha primera clase; Deudos y pretendientes de la antedicha primera clase; Segunda clase y orden de su posición que también tiene parentesco entre sí y con algunos de la primera; Parientes de la referida segunda clase que tienen la misma suposición; Tercera clase que también emparentan entre sí.*»

¹¹ Un fenomen complex, que té lloc a l'Espanya del segon terç del segle XIX, s'origina amb l'aparició de les doctrines liberals i es desenvolupa a través d'unes disposicions encaminades a suprimir els privilegis tradicionalment exclusius de l'aristocràcia (Instituto Luis de Salazar y Castro. *Apuntes*, 1984: 154-156). Destaquen, entre aquestes disposicions, les relatives a la supressió del règim senyorial i altres drets feudals; l'abolició dels vincles i els fideïcomisos i la desamortització civil i eclesiàstica (A. García Sanz, 1985). Foren totes aquelles normatives en conjunt, sense oblidar obviament que la Constitució Política de l'Estat Espanyol de 1837 reconeix la igualtat de tots els ciutadans davant la llei, les que a la llarga determinaren el deteriorament de l'hegemonia de la noblesa tradicional i, en definitiva, les que donaren lloc a una vertadera «confusió d'estats». Tot això, malgrat que han perviscut, fins al segle actual, els patrimonis nobiliaris en general i els títols en particular.

- Als descendents de les famílies membres de la Confraria de Sant Jordi per qualsevol dels tres estaments.
- Als individus descendents de famílies que, abans de l'entronització de la dinastia borbònica, gaudien del títol de ciutadà militar i que no havien estat inscrits a l'esmentada confraria.
- A un nombre de persones que, sense tenir títol nobiliari, gaudien de riquesa i vivien abundantament sense necessitat d'exercir oficis manuals.

Aquests darrers se subdividien, al seu torn, en dos apartats: "*Individuos reputados por ciudadanos honrados de la presente capital*" i "*Individuos de igual distinción de la Parte Forense*". Uns i altres, habitants de les viles o de Palma, es distingien dels que feien part dels grups anteriors perquè pertanyien al braç reial, fonamentalment a l'estament qualificat de mà major. Les seves famílies no havien fet part de cap dels tres estaments que a l'època dels Àustries constituïen l'aristocràcia mallorquina. El que succeí fou que, aleshores, per poder ingressar a l'exèrcit com a cadets, els assimilaren als *hidalgos* castellans i començaren a gaudir de privilegis i d'immunitats. Aquest precedent donà peu al fet que tot un conjunt d'individus, uns d'origen pagès i altres d'ascendència mercantil, començàs a sol·licitar, de la Reial Audiència de Mallorca o dels ajuntaments respectius, certificacions d'*hidalguía* per raons diverses: exempció de talles, accés a l'exercici de determinats càrrecs, reconeixement social, etc.

La prova generalment al·legada era que ni ells ni els ascendents mai no havien exercit oficis manuals (A. Albertí, 1989: 98). Sembla que en principi ni la noblesa tradicional ni els mateixos agraciats posaven gaire atenció en les certificacions (P. de Montaner, 1989: 25), però de forma paulatina i de la mà de la ideologia del reformisme il·lustrat s'introduïren canvis importants. Progressivament les arts mecàniques¹², en general, i la indústria i el comerç, en particular, perderen la clàssica consideració de «viles» i es convertiren en una possible via d'ennobliment.

Basta recordar, sobre aquesta qüestió, la innovació que suposà la creació, el 1771, de l'orde de Carles III¹³, fundat per premiar no solament el naixement, sinó també les qualitats i els serveis personals. Altres normatives de l'època demostren també l'interès del Govern per recompensar els mèrits propis (M. García Pelayo, 1946: 56); per exemple, el Reial Decret de 25 de maig de 1775 relatiu a les sol·licituds de mercès de títol (A. Domínguez Ortiz, 1991: 11-12). I, per altra banda, la

¹² Interessa destacar, entre les distintes contribucions sobre aquesta matèria, la recopilació publicada per A. Elorza (1968) i el llibre de J. Guillamón Álvarez (1981).

¹³ Tal com es desprèn del catàleg de l'orde, publicat per V. de Cadenas y Vicent (1965), entre els mallorquins que feren part d'aquella institució hi havia tant membres de l'antiga noblesa —Joan Despuig i Dameto, Ramon Despuig i Zaforteza, Pere Caro i Salas (marquès de la Romana), Antoni-Maria Dameto i Crespi de Valldaura (comte de Peralada) i Vicenç Zaforteza i Ferrer de Sant Jordi (comte de Santa Maria de Formiguera)— com individus que s'havien distingit en l'exercici de determinats càrrecs i ocupacions —els fills del general Barceló (Antoni, Joan i Onofre), Pere Joan Morell i Esteva, Gabriel Josep Rosselló i Ferrer, Miquel Gaietà Soler i Rabassa (ministre) i Francesc de Vives i Planes (capità general)—. Tot i això, la nòmina no era, com es veu, gaire extensa.

Reial Cèdula de 18 de març de 1783, que oferia la possibilitat d'ennobrir-se a totes aquelles persones que s'havien distingit per la creació de fàbriques¹⁴.

A. Albertí (1989: 100) fa especial esment de la importància que adquiriren a la Mallorca del principi del vuit-cents les certificacions d'*hidalguía* sol·licitades per famílies de comerciants i mercaders. Per una banda, les obtingudes per antics mercaders d'origen estranger, que durant la primera meitat del set-cents havien, fins i tot, destacat com a arrendataris i prestadors de la noblesa tradicional: Billon, Marcel, Barbarín, Fonticheli, etc. I, per l'altra, les concedides a petits comerciants: Arnaud, Eymar, Ascher i Galera, per exemple. Per la nostra banda hem documentat, així mateix, la dedicació d'alguns membres de l'aristocràcia tradicional a activitats industrials: Tomàs de Verí i de Togores, per esmentar només un cas, arribà a tenir, entre 1800 i 1810, una fàbrica de ceràmica a la seva possessió de Son Verí¹⁵.

Aquest canvi de mentalitat té també relació amb un altre dels temes que abans esmentàvem: l'interès dels dèspotes il·lustrats, sobretot de Carles III, per instruir l'alta aristocràcia i aconseguir augmentar la producció i la riquesa del país sense capgirar l'estructura estamental. Aquesta voluntat és clarament visible en el discurs sobre el *Fomento de la industria popular* de Campomanes, publicat el 1774:

«La nobleza de las Provincias, que por lo comun vive ociosa, ocuparia en estas sociedades económicas, en los experimentos, y en el desempeño de las indagaciones, de que mas adelante se tratará, útilmente su tiempo; y sin desembolso alguno del Estado serian los nobles los promovedores de la industria, y el apoyo permanente de sus compatriotas. El Reyno tendria un número crecido de personas ilustradas, á quienes consultar, y emplear segun sus talentos; y ellos mismos disiparian las preocupaciones y errores políticos, que la ignorancia propaga en agravio, y daño de la Nacion. Por este medio no habria habitante en España, que segun su clase no contribuyese á la riqueza nacional» (Campomanes, 1774: LXI)

És precisament aquest interès i l'àmplia difusió assolida per l'obra de Campomanes el que explica —en opinió d'I. Moll (1975; 1: 35-61)— la successiva fundació, a imitació de la Matritense, de Societats Econòmiques d'Amics del País, entre d'altres la de Mallorca. No obstant això, cal tenir present —com de fet explica aquesta autora i també fa notar el ja esmentat A. Domínguez Ortíz (1991: 12)— que l'aristocràcia illenca es constituí en societat en contra de la voluntat inicial de tornar a posar en marxa la Confraria de Sant Jordi. La seva fundació es deu, de fet, a una Reial Ordre publicada per S.M. dia 2 d'abril de 1778 (I. Moll, 1975; 1: 65), que prohibia l'agrupació corporativa de la noblesa tradicional i aconsellava, per con-

¹⁴ Les normatives més importants figuren a la *Novísima recopilación*, vol. 4, pàg. 182-83.

¹⁵ Vegeu, sobre aquesta qüestió, els llibres d'actes relatius als anys 1800-1810 de la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País (ARM. SEMAP), les notícies compilades per J. Llabrés Bernal (1958; 1: 115) i l'expedient núm. 1222 de l'Arxiu Cotoner conservat a l'Arxiu Municipal de Palma.

tra, la formació d'una institució més afí amb la funció que, segons la monarquia mateixa i els il·lustrats en general, havia de tenir aquell grup social.

Els Amics del País de Mallorca quedaren oficialment constituïts en societat el mes de setembre d'aquell mateix any i el discurs inaugural fou a càrrec del marquès de Solleric, Miquel Vallés d'Almadrà i Orlandis; el prototipus, per dir-ho d'alguna manera, de «noble útil» a la monarquia i al país en general. Descendia d'una família pagesa d'Alaró que havia prosperat econòmicament gràcies al comerç de l'oli i a les activitats corsàries, la qual cosa li havia permès ascendir de la mà major a l'estament dels ciutadans militars (1647) i entroncar, posteriorment, amb l'alta noblesa (P. Montaner, 1978: 382-395).

La Societat Econòmica posà especial esment a canviar la concepció tradicional de la noblesa i a fomentar-ne, des de distints punts de vista, l'educació. Intentà que deixàs d'invertir en béns sumptuaris¹⁶; patrocinà la traducció de determinades obres, entre d'altres la *Nobleza comerciante* de l'abate Coyer¹⁷; fomentà la creació d'una Companyia de Comerç i d'un Seminari de Nobles i realitzà, així mateix, múltiples activitats, encara que sovint sobrevalorades¹⁸, en el camp de l'agricultura, la indústria i el comerç, que tendien a incrementar la producció i a aconseguir una balança comercial favorable. Però cal no perdre de vista, malgrat tot, que aquesta institució responia i reproduïa els interessos de la monarquia i del Govern en general i de la classe terratinent hegemònica en particular (l'aristocràcia); no perseguia reformes estructurals, sinó introduir només els canvis estrictament necessaris per aconseguir la perpetuació del sistema¹⁹.

¹⁶ Aquesta crítica queda força documentada a la ja esmentada tesi d'I. Moll (1975; 1: 73 i ss.) i a altres documents transcrits per la mateixa autora (I. Moll, 1977: 230-231). Tot i això, convé tenir present que el luxe era considerat per altres autors de l'època el mitjà «*más pronto y eficaz*» per aconseguir l'augment de la població a curt termini. Vegeu, sobre el particular, el que exposa E. Lluch a diversos capítols del seu estudi i, bàsicament, quan parla del pensament de Romà i Rossell (E. Lluch, 1973: 19-22).

¹⁷ Aquesta obra es publicà originàriament a Amsterdam el 1751 i fou posteriorment traduïda al castellà per Jacobo María de Spinosa, oïdor de la Reial Audiència de Mallorca. La traducció es publicà a Madrid el 1781 a càrrec i «*para la utilidad*» de la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País. Els preliminars inclouen una dedicatòria del traductor a Francisco González de Bassecourt, comte del Asalto i una carta de Bernat Contestí i Bennàsser —un hidalgo mallorquí i soci destacat de la SEMAP— a Spinosa elogiant la labor de Coyer en particular i fomentant l'exercici del comerç per part de la noblesa mallorquina: «*El comercio multiplicará las familias nobles, proporcionando el matrimonio á muchos segundones, que sin este auxilio quedarían en un forzoso, y perpetuo celibato. El Comercio dará riquezas, con que los padres puedan dar asistencias á sus hijos, sin las cuales no podrían seguir la profesion de las armas; y por consecuencia el Comercio aumentará el número de los guerreros, y la defensa del Estado*» (Coyer, 1781: XXI-XXII).

¹⁸ Vegeu, per exemple, la crítica que fa L. Roura (1985: 12-15) d'aquest tipus de literatura, molt especialment del treball de J. M. Bover titulat *Del origen, proceso y actual estado de la agricultura, artes y comercio* i, des d'una altre punt de vista, de la tesi d'I. Moll (Ibíd.: 20).

¹⁹ Des d'aquesta perspectiva, no resulta estrany que els Amics del País de Mallorca s'oposassin a la simple reforma de les institucions vinculars. Segons ells, havia de suposar: «*Suprimir para edificar, pero edificar unas tristes y humildes chozas, arruinando Casas y Palacios en que se admira todo el primor del arte (...) porque si estas débiles tierras se llegasen a repartir por establecimientos de modo que ocupasen todos los brazos de los pobres subsistirían ellos y sus familias sin salir de su clase y pobreza, pero ¿Y qué se haría entonces de los ricos de estas heredades pingües? Caerían y baxo de sus ruinas quedaría sepultada la opulencia y la felicidad del Estado*». ARM, Reial Audiència (taula VIII, núm. 194, f. 22).

Del que fins ara hem anat dient, se'n desprèn que malgrat que durant el segle XVIII no s'introduïssin modificacions substancials dins l'estructura social illenca, s'amplià —sobretot al llarg del darrer terç de la centúria— el concepte de noblesa. Al llarg dels segles XVIII i XIX ens trobam, per una banda, amb el que podríem denominar la noblesa tradicional —formada per 115 cases que s'havien ennoblit abans de l'entronització de la nova dinastia i que havien fet part d'algun dels tres estaments de l'antic braç noble— i, per altra part, amb la baixa aristocràcia o la nova noblesa; un conjunt d'individus de distinta procedència (antiga mà major, mercaders, comerciants, menestrals, professionals del dret, etc.), que durant els regnats de Carles III i Carles IV foren assimilats als *hidalgos* castellans.

Els uns i els altres es diferenciaven de la resta de la població perquè gaudien de les prerrogatives i exempcions abans esmentades (quintes, servir a l'exèrcit com a cadets, ocupar determinats càrrecs, etc.), però presentaven fortes divergències entre si. Es distingien, per exemple, pels càrrecs i les ocupacions que exercien, per la tipologia de les rendes, per la ubicació de les seves cases dins Palma, per concertar els matrimonis amb unes famílies determinades, etc. L'endogàmia, unida a la utilització de la institució fideïcomissària i a altres estratègies hereditàries concretes, explica precisament una de les principals diferències entre la noblesa tradicional i la nova noblesa: el control desigual sobre la propietat de la terra. Els membres del primer grup es caracteritzaven perquè tenien diverses possessions i perquè extreien la major part dels ingressos exercint de terratinents, en canvi els *hidalgos*, concretament els d'ascendència mercantil i altres professionals, tenien poques terres i intentaven convertir-se en senyors de possessió. La reforma il·lustrada de la propietat vinculada oferirà, com veurem en un altre avinentesa, possibilitats diverses als membres d'ambdós grups.

La composició del grup

La inexistència de padrons de nobles pròpiament dits fins a finals del set-cents fa que l'historiador hagi de servir-se d'altres mitjans. Resulta imprescindible, com hem dit, situar en el temps les famílies o els llinatges en qüestió i conèixer les condicions exigides en cada moment per formar part del grup nobiliari. Cal aclarir, entre altres coses, si gaudien de privilegi i si en gaudien per dret hereditari, per exercir determinats càrrecs o ocupacions o per concessió del sobirà. Tot i això, algunes fonts permeten suplir, a l'època que ens ocupa, l'esmentada mancança:

- *L'Alistamiento Noble* (ANM) de 1762, diverses llistes i altre material complementari generat a partir d'aquest allistament. Per exemple, la *Relación de los individuos solteros en la clase de Nobles del 1762* (P. de Montaner, 1989: 29).
- Les relacions de *sujetos nobles e hijosdalgo* que fins al 1833 eren convidats a les funcions públiques organitzades per l'Ajuntament de Palma.

Entre d'altres, la *Lista de las Casas combidadas para la Real Proclamación de Carlos IV* (1789); *Lista de los cavalleros que se han de convidar para las funciones públicas del 1814*, *Lista de los sujetos tenidos y reputados por Nobles é Hidalgos del año 1824*, *Lista de los sujetos Nobles e Hijosdalgo que se convidaban para las funciones públicas del año 1833* (P. de Montaner, 1989: 29).

- Els padrons generals de Palma, sobretot el de 1816 i el de 1820. Són força interessants perquè ambdós anoten les *calidades* dels individus empadronats. Estan organitzats per parròquies, carrers, cases i caps de família. El de 1820 distingeix els nobles i els eclesiàstics de la resta de població i aplica el qualificatiu d'*hidalgos* (aquí com a sinònim d'aristòcrates) als nobles pròpiament dits, als descendents de la mà major i a determinats professionals. Permet saber que aleshores el nombre total d'individus nobles *jefes de familia* era d'un poc més d'un centenar. Però més interessant és encara el padró de 1816, que anota, a més a més, totes les persones que habitaven en una mateixa casa, l'edat i l'estat civil i el tipus de relació amb el cap de casa: parent, criat, dida, capellà, etc.
- Les llistes de càrrecs públics. Són de gran utilitat per a l'historiador de la societat de l'Antic Règim, perquè aleshores l'obtenció dels distints càrrecs implicava pertànyer a un determinat estament.
- Les relacions de membres de la Confraria de Sant Jordi, institució que, com sabem, només admetia individus del braç noble. Pel tema que aquí tractam, és especialment interessant la llista de 1777, la darrera que es confeccionà abans de la seva abolicció definitiva²⁰. Aquest document ens ha permès completar algunes de les mancances de l'*Alistamiento Noble* de 1762 i establir comparacions amb les llistes reproduïdes per J. Ramis d'Ayreflor (1911).
- Les nòmines de cavallers d'ordes militars²¹. Són molt útils per estudiar l'evolució del concepte nobiliari i per fer estudis prosopogràfics.

Entre les fonts esmentades²², l'*Alistamiento* és, sens dubte, la que més s'ajusta a les nostres necessitats. Comprèn tots els nobles i *hidalgos* de Mallorca que al

²⁰ Aquest document ens ha estat facilitat per P. de Montaner i es pot consultar a la Biblioteca Vivot.

²¹ De moment, només tenim, però, la relació dels cavallers mallorquins de l'orde de Malta, publicada per M. Ribas de Pina (1926-1929).

²² A l'actualitat són utilitzades, gairebé de forma exclusiva, pels historiadors socials, però fins al primer terç del segle passat tenien un gran valor com a fonts justificatives de noblesa. Així, per exemple, quan el 1801 es mana la confecció d'un padró municipal (Reial Ordenança de 27 d'octubre de 1800) s'estableix que per posar les notes [i. e. *calidades*] es prenguin en consideració els següents documents: les llistes dels regiments provincials de 1762, és a dir, l'*Alistamiento Noble*; la llista de convidats a la cavalcada de l'any 1775; les relacions de confreres de Sant Jordi, i el padró de nobles de l'any 1777 (AMP, Actes 1801, F. 172V).

1762 estaven en edat militar i, en conseqüència, permet conèixer les principals famílies que, a la segona meitat del set-cents, formaven el grup que ens proposam estudiar: la noblesa tradicional. Tot i això, pel fet que era un allistament amb un objectiu puntual (reclutar homes per a la guerra contra Anglaterra) i no una relació general de la noblesa illenca, s'ha d'utilitzar amb precaucions. Convé no perdre de vista que només hi figuren aquelles famílies que aleshores tenien fills en edat militar i que no hi són presents els fills menors o les filles, ni tampoc les famílies que en aquell moment, pel motiu que fos, eren fora de l'illa.

Aquest allistament fou estudiat, al principi d'aquest segle, per l'historiador Josep Ramis d'Ayreflor i Sureda. El seu treball —premiat per la Reial Acadèmia de la Història i publicat a Palma el 1911 amb un estudi preliminar, nombroses anotacions i diversos apèndixs— s'ha de relacionar amb la nova concepció dels historiadors academicistes d'aleshores sobre la genealogia i l'heràldica²³. S'edità en un moment en què ambdues disciplines gaudien de l'acceptació de la Reial Acadèmia de la Història. Aquella institució no les considerava ja simples instruments de legitimitació nobiliària, sinó dues ciències auxiliars indispensables per al coneixement de la història. La nova concepció propicià, a més de la publicació de la *Revista de Historia y Genealogía Española*, diversos estudis sobre nobleses espanyoles: el de Fernández de Béthencourt, Vicente Vignau i el marquès de Laurencín, entre d'altres.

L'obra de Ramis d'Ayreflor s'insereix, com dèiem, dins aquest context i la valuosa informació que aporta fa que pugui ser utilitzada com un vertader nobiliari²⁴. Dedicava les primeres seixanta pàgines a explicar les diferents categories dels allistats, l'origen i la decadència de la Confraria de Sant Jordi i altres aspectes relacionats amb la noblesa mallorquina. La resta de l'obra (aproximadament 450 pàgines) és, de fet, un estudi prosopogràfic de cada allistat: inclou les notícies genealògiques més significatives, les dades més rellevants dels seus ascendents i descendents, el nom dels principals vincles i fideïcomisos posseïts per cada casa, la data d'extinció de les distintes famílies, etc.

Les notícies compilades abracen fins al principi d'aquest segle (generalment fins al 1911), la qual cosa possibilita conèixer l'evolució de la noblesa mallorquina en el decurs de quatre generacions²⁵, concretament des de 1762 fins a 1900. El qua-

²³ Sobre aquest tema, són especialment interessants els estudis d'I. Peiró Martín/G. Pasamar Alzuria (1994) i altres aportacions d'I. Peiró Martín (1995: 112-115).

²⁴ L'únic nobiliari pròpiament dit dels que avui disposam els historiadors de la societat illenca continua essent el de J. M. Bover, publicat per primera vegada el 1850. Tot i això, es tracta d'una obra de consulta no gaire aconsellable. Fa temps que l'historiador P. de Montaner (1983) indicà que no era més que un catàleg de famílies de tipologia diversa, ple d'imprecisions. Resten sense esbrinar els motius que el dugueren a cometre tantes incorreccions. Mentre que el seu afany per incloure famílies no nobles podria explicar-se per l'interès per fer passar els Bover i altres famílies de la petita burgesia per llinatges de "noblesa oblidada", no s'entén de cap manera com un estudiós que tenia fàcil accés a la documentació reproduïa tantes dades errònies.

²⁵ A l'esmentat quadre hem fet quatre talls generacionals; el primer es correspon amb l'any de l'*Alistamiento* i els altres coincideixen, més o menys, amb la durada d'una generació: trenta anys. Així mateix, per mostrar gràficament la continuïtat o l'extinció de les famílies ens hem servit de diferents símbols. Utilitzam una fletxa (→) per indicar que hi ha continuïtat i una creu (†) quan es produeix extinció agna-

dre que reproduïm a l'apèndix núm. 1 (pàgs. 83 a 86) conté la relació dels llinatges que, d'acord amb aquesta font, pertanyien a la noblesa pròpiament dita; concretament els d'aquelles famílies que, independentment del lloc de residència —Palma o Part Forana— feien part d'algun dels tres estaments (cavallers, nobles o ciutadans militars) de l'antic braç noble mallorquí. La majoria apareixia consignada als dos primers epígrafs de l'*Alistamiento*, però devers catorze estaven barrejades entre els *ciudadanos honrados* de la capital o de les viles²⁶. Es tractava, en total, d'un poc més d'un centenar de llinatges, 115 si tenim en compte que hi hem afegit algunes omissions: Font dels Olor, Montis, Sanglada (línia de Binificat) i Sureda-Valero, que figuren a la nostra relació amb un asterisc. Amb tot, el primer que ens interessa constatar és que, entre 1762 i 1900, s'extingeixen 75 famílies:

Amer de la Punta	Despuig (línia major)
Andreu (Mallorca)	Dezcallar (línia segona)
Andreu (Nàpols)	Dezcallar (línia segona, branca Gual-Despuig)
Antic de Llorac	Doms
Armengol	Dureta
Bauzà de Llucalcari	Esteban
Bauzà de Mirabò (línia major)	Ferrà de la Mola
Belloto	Ferrandell (marquesos de la Cova)
Boixadors	Ferrer de Sant Jordi (línia menor)
Bordils	Font-Belloto
Chacón	Fontirroig (línia major)
Chateauford	Fontirroig (línia menor)
Comelles (línia major)	Gallard del Canyar
Comelles (línia menor)	Garau d'Aixartell
Cotoner (línia major)	Güells
Dameto (marquesos de Bellpuig)	Laudes
Dameto (línia menor dels marq. de Bellpuig)	Malonda
Dameto-Simonet	Marc de Bonmacip
Danús	Martorell (Perdigó)
Desbrull	Mayol
Desclapés	Mesquida de Formiguera

tícia. El nom que posam a continuació de la † correspon al de la família successora i els que figuren en negreta dins determinades caselles, a la formació de branques dins una mateixa família. En aquesta llista, de la mateixa manera que al llarg de tot l'article, hem normalitzat les famílies extingides seguint criteris filològics —Sanglada, Comelles, Tries del Coll, etc.—, però hem respectat les formes de les actualment existents: Zaforteza, Oleza, Dezcallar, Ramis d'Ayreflor, etc.

²⁶ Entre "els ciutadans honrats" de la capital apareixien consignades les següents famílies de ciutadans militars i cavallers pròpiament dits: Bauzà de Llucalcari, Esteban, Gallard del Canyar i Poquet, i entre els de la part forana: Bauzà de Mirabó, Torelló (de Sineu), Fontirroig, Font-Belloto, Serra-Poquet, Moragues (de Castellitx), Sureda (d'Artà), Roig de Lluís i Mesquida de Formiguera.

Miralles de Tagamanent	Sanglada (línia de Binificat)
Moragues (Castellitx)	Santandreu (línia major)
Morey de Santmartí (línia major)	Santandreu (línia menor)
Mut	Sastre de la Geneta
Nét (línia major)	Serra-Nadal
Nét (línia menor)	Serra-Poquet
Peretó de Vidal	Serra de Marina
Perpinyà	Sureda de Sant Martí
Pizà	Sureda-Valero
Pontivíc	Togores (línia major)
Pueyo	Togores (línia menor)
Puigdorfila (Bànyols)	Torelló
Puigdorfila (Masnou)	Torrella
Roig de Lluís	Tries del Coll
Rossinyol de Defla	Vallés d'Almadrà
Rossinyol de Zagrañada (línia major)	Verí (línia major)
Salas	Vic de Superna

És evident que durant aquells anys el grup nobiliari minvà ostensiblement: prova d'això és que el 1762 era format per 115 famílies i quedà reduït, al principi d'aquest segle, a 73. Tot i això, la forta reducció ja s'havia produït, de fet, durant la primera meitat del segle XIX. El següent quadre mostra la major o menor freqüència d'extincions per períodes i, al mateix temps, la seva tímida ampliació, la qual fou possible a través de dues vies distintes:

- Incorporació de noves famílies.
- Formació de branques dins un mateix llinatge.

Evolució del grup nobiliari (1762-1900)

	1762	1800	1830	1860	1900
Núm. famílies	115	103	84	76	73
Famílies extingides	–	15	36	19	5
Famílies noves	–	3	10	5	–

a) Incorporació de noves famílies

Durant el primer terç del vuit-cents l'ampliació es produeix, sobretot, a partir de matrimonis de nobles mallorquines amb nobles peninsulars o estrangers, molts

dels quals havien arribat a l'illa com a conseqüència de la Revolució Francesa i, més tard, de la Guerra del Francès. Fins aleshores la noblesa mallorquina havia estat bastant contrària a entroncar amb famílies de fora i, de fet, només havia romput la seva endogàmia en comptades ocasions. Entre 1762 i 1800, per exemple, només hem pogut constatar el matrimoni d'una Sureda-Valero amb un Caro. Ara bé, des del principi de segle la situació canvià i, com queda palès a la documentació de l'època i al mateix quadre reproduït a l'apèndix, un nombre considerable de pubiles mallorquines es casà amb militars forasters. Destaquen, entre d'altres, els següents matrimonis²⁷: el d'Aina Antic de Llorac i Dezcallar amb Lluís de Rentierre i Porrasse (1802), oficial del regiment Borbó i natural de Bretanya; el de Margalida Amer de la Punta i Flor amb el militar peninsular Bernat de Troncoso (1770); el del comte Carles d'Espagnac [després España], tinent general, amb Dionísia Rossinyol de Defla (1804); el de Maria Francesca de Villalonga i Ferrandell amb el també peninsular Ramón Maroto González (1788), tinent del regiment d'Espanya; el de Lluís de San Simón i de San Simón, descendent de la noblesa francesa, amb Maria Josepa Orlandis i de Comelles (1803); el del seu fill Lluís de San Simón i Orlandis amb Isabel de Montaner i de Villalonga, marquesa del Reguer; el d'Adolfo Rotten Guzmán amb Dionísia Gual i de Salas, el de Maria Antònia Rossinyol de Zagrana i de Montaner amb Fèlix O'Neylle i Gual (1828), etc. I, així mateix, els contrets per representants de l'antiga noblesa mallorquina amb filles de nobles peninsulars; per exemple, el de Ramon de Villalonga i Rossinyol de Zagrana amb Carmen de Aguirre y Malonda i el de Francesc de Villalonga i de Bordils amb Juana de Escalada y López-Salgado.

Això no obstant, la noblesa tradicional veia generalment amb mals ulls aquells enllaços (P. de Montaner, 1989: 31). Per una banda, perquè la qualitat nobiliària dels nuvis no quedava sempre clara; alguns hi havien accedit gràcies a la carrera militar i, certament, ni podien contar moltes glòries dels seus avantpassats, ni disposaven de patrimoni en els seus llocs d'origen. I, per l'altra, perquè sabien que a la següent generació perdrien, excepte si hi havia una clàusula vincular que ho prohibís, els béns que durant segles havien romàs en mans de famílies locals. En qualsevol cas, és evident que aquests matrimonis oxigenaren, per dir-ho de qualque manera, la sang d'aquelles famílies amb les quals entroncaren. De fet, a cap d'aquelles cases que romperen l'endogàmia hi mancà, posteriorment, l'hereu mascle:

Amer de la Punta → Troncoso	Montaner → San Simón
Antic de Llorac → Rentierre	Pizà → Noguer
Danús → Asprer	Pueyo → Rotten
Ferrandell → Maroto	Rossinyol de Defla → España
Rossinyol de Zagrana (línia major) → O'Neylle	

²⁷ Les dades que citam al text han estat obtingudes, fonamentalment, del nobiliari de J. M. Bover (1983), de l'*Alistamiento Noble* de J. Ramis de Ayreflor (1911) i de les fitxes de baptismes, matrimonis i defuncions buidades entre 1988-91 per al projecte titulat *Familia y reproducción social en una sociedad mediterránea* (PB-86-065), subvencionat per la CAYCYT i dirigit per la doctora Isabel Moll.

Sembla evident que un dels fets que originava la progressiva extinció de la noblesa, tant de la mallorquina com d'altres nobleses europees, era la forta endogàmia²⁸. En el cas de Mallorca, són nombroses les genealogies que il·lustren fins a quin punt els seus membres estaven convençuts que valia més extingir-se que casar-se fora del grup. L'esmentada pràctica és, des del nostre punt de vista, responsable d'un doble procés. Per una banda, de la forta reducció que, a la llarga, experimenta el grup nobiliari i, al seu torn, del procés d'acumulació dut a terme per aquelles cases que aconseguiren perpetuar-se. Les principals incorporacions documentades entre la segona meitat del set-cents i la primera del vuit-cents són les que recollim a l'apèndix núm. 2 (pàg. 87).

La majoria es produïen, a la pràctica, a través de la institució fideïcomissària. Els fideïcomitents preveïen tot un conjunt de successions: primer, entre la seva descendència legítima i natural (fills, néts i besnéts; filles, nétes i besnétes); després, entre les distintes línies emparentades amb ell o amb la seva muller i, per últim, entre altres parents llunyans o a favor de determinades institucions. Sovint, s'asseguraven que mai no es perdés el seu llinatge i generalment obligaven els seus hereus a anteposar-lo al seu propi cognom. Aquest tipus de clàusules explica la pervivència de llinatges de famílies extingides i, per altra banda, que un determinat fideïcomissari utilitzàs, en segons quins documents, els seus propis llinatges i els de tots aquells vinculadors dels quals havia heretat qualque tipus de bé.

b) Formació de branques dins un mateix llinatge

Tot i que aquest procés no és exclusiu de l'època que ens ocupa, ajudà a mitigar, si bé parcialment, el progressiu descens del nombre de famílies registrat a Mallorca entre la segona meitat del set-cents i la primera del vuit-cents. Les principals cases sorgides durant aquells anys com a conseqüència de l'escissió d'un mateix llinatge foren les següents:

Dezcallar (línia segona, branca Gual-Despuig)
Dezcallar (marquesos del Palmer, línia menor)
Fuster de Puigdorfila
Morell (Solleric i Pastoritx)
Morey de Santmartí (línia major i línia menor)
Rossinyol de Zagrana (línia major i línia menor)
Sureda-Thomàs
Villalonga (línia major, branca primera, branca segona)
Zaforteza (Burgues i Quint)

²⁸ Entre els múltiples estudis que tracten aquesta problemàtica, m'interessa destacar aquells que m'han servit més per comprendre la realitat de la noblesa illenca. Entre d'altres, els de J. Bestard Camps (1986 i 1992), P. Bourdieu (1972), G. Delille (1985, 1988 i 1994), F. Hérítier (1981), M. Segalen (1972), M. A. Visceglia (1988) i P. de Montaner i E. Porqueres (1994).

La formació de branques es produïa, generalment, quan algun membre del mateix llinatge disposava de béns suficients per poder independitzar-se i, altres vegades, quan el primogènit heretava algun fideïcomís que era incompatible amb altres que ja posseïa. Vegem-ne alguns exemples:

1) La divisió en dues branques del llinatge Morell serveix per constatar la importància de la institució fideïcomissària respecte a això. Pere Joan Morell i Vallés d'Almadrà (1737-1807) —possessor dels fideïcomisos de Solleric (de primogenitura) i Pastoritx (electiu)— s'havia casat dues vegades: la primera amb Magdalena de Bordils i Tamarit (1756) i la segona amb Antònia Esteve i Ripoll (1786). De cada matrimoni, tingué descendència i els seus fills foren els autors de les dues branques esmentades: Jeroni Morell i de Bordils, successor de Solleric, i Salvador Morell i Esteve, hereu de Pastoritx (P. de Montaner, 1993a).

2) El cas dels Fuster de Puigdorfila demostra el que significava incorporar una heretat amb gravamen d'armes i llinatge. Sorgí arran del matrimoni de la darre-
ra successora dels Puigdorfila de Masnou —Aina de Puigdorfila i Brondo— amb Joaquim Fuster i Santandreu, fill segon dels Fuster. Aquest darrer no posseïa cap fideïcomís, perquè tots els propis dels Fuster havien anat a parar al seu germà Joan Antoni. I, per això, no tingué cap impediment per independitzar-se i que la seva descendència passàs a denominar-se Fuster de Puigdorfila.

3) La divisió del llinatge Zaforteza té relació amb les desavinences que se suscitaren, al final del set-cents, entre els germans Joan Burgues-Zaforteza i Josep Quint-Zaforteza (fills de Tomàs Quint-Zaforteza i Catalina Sureda). En teoria, l'hereu del patrimoni havia de ser Joan, però, com que no tenia vocació per al matrimoni i pretenia ingressar a la religió de Sant Joan de Jerusalem, en féu donació²⁹, el 24 de maig de 1790, al seu germà Josep. Com que els béns que aquest darrer posseïa en qualitat de secundogènit no eren suficients per sostenir les càrregues del seu matrimoni amb Maria Francesca Dameto i Sureda, el seu germà Joan li llegà tots els béns de la casa excepte algunes possessions (Alfàbia, Vinagrella Son Dameto) i can Berga del Mercat. Això no obstant, el 1791 Joan Burgues-Zaforteza es casà, a pesar de les crítiques de la noblesa illenca i de la societat en general, amb la filla d'un carnisser: Cecília Borràs i Feliu³⁰. Tot seguit, reclamà els seus drets a la primogenitura: Josep no hi accedí i, a continuació, començaren les diferències i els plets entre ambdós germans. Les desavinences arribaren al Consell de Castella i fou aquella mateixa insti-

²⁹ ARM, P. 2.206, F. 296-30.

³⁰ Tal com ha assenyalat P. de Montaner (1989: 27 i ss.), una autèntica *mesalliance* que no fa més que augmentar la relació de les que protagonitza la vella noblesa entre el final del segle XVIII i el principi del XIX. Esmenta, entre d'altres, els següents matrimonis: el de Jordi Ignasi d'Oleza i Dezcallar amb Ignàsia Rosselló i Terrés, el del comte d'Aiamans Josep de Togores i Sanglada amb Antònia Rosselló i Rosselló, el de Pere Joan Morell i Vallés d'Almadrà amb Antònia Esteve i Ripoll i el de Salvador Truyols i Vallés d'Almadrà amb Josefa Ramón y Muñoz-Delgado.

tució la que aconsellà, el 1805, la formació de dues cases dins el llinatge Zaforteza: «*forman un patrimonio que admite la division para fundar dos distintas Casas quedando cada una con un rédito muy suficiente y de los más pingües de la isla*»³¹.

4) El cas dels Sureda-Thomàs serveix per demostrar que en ocasions els fills segons, gràcies precisament al fet que els seus germans grans assumien la representació d'altres llinatges incompatibles amb els dels seus ascendents directes, formaven casa independent. El fideïcomís Thomàs, el qual fou declarat a favor dels Sureda (marquesos de Vivot) el 1761, obligava a gravamen d'armes i llinatge, però, com que aleshores el primogènit de la casa ja en posseïa un altre amb una obligació semblant —el de Tèrmens—, l'hagué de cedir al seu germà segon i a la seva descendència: els Sureda-Thomàs (A. Morey, 1989: 66).

5) L'exemple dels Morey de Santmartí ens serveix, per últim, per il·lustrar un cas no gaire freqüent entre la noblesa mallorquina: la divisió de béns i la formació de cases com a conseqüència de la publicació de la llei de desvinculació de 1841³². Jaume Morey de Santmartí i Pizà morí el 3 d'abril de 1842 i deixà dos fills: Jaume i Segismon. Ambdós pledejaren força sobre la manera com s'havien de repartir l'herència paterna. Segons el primogènit, calia distingir els béns lliures dels vinculats i a continuació fer les dues meitats pertinents, però per Segismon, com que el seu pare havia mort després de la publicació de l'esmentada llei, tots els béns havien de ser considerats lliures. Al final, prosperà però la teoria del primogènit i, una vegada separats els béns lliures dels vinculats, cada fill rebé la meitat corresponent.

Aquest darrer tema, i en general tot el relacionat amb les transmissions hereditàries, es tractat, de forma més detallada, a diversos capítols de la meua tesi doctoral en curs. En aquest article hem pretès, únicament, donar a conèixer les famílies que des de la segona meitat del segle XVIII formaven la noblesa mallorquina i, altrament, deixar constància de la reducció progressiva del grup nobiliari entre 1800 i 1860 i del procés d'acumulació dut a terme per aquelles famílies que aconseguiren perviure. Aquest fenomen pot explicar, encara que parcialment, les fortes discrepàncies existents a l'interior del grup, puix és evident que malgrat la noblesa fos el grup terratinent hegemònic, hi havia només unes poques famílies —les que havien acumulat més vincles i assumit més representacions— que controlaven, de fet, les possessions més productives de l'illa.

³¹ Els esmentats germans Joan i Josep foren els fundadors de les branques Burgues i Quint. Es dividiren els distints fideïcomisos de la casa, els censos i els censals, els beneficis eclesiàstics, les pretensions a diverses heretats i els documents de l'arxiu familiar (ARM, P. 2.206, F. 297 i ss.).

³² Aquest exemple s'inclou com a cas de jurisprudència supletòria dins la defensa feta per Bernat Nadal (1851) a favor de les germanes Salas contra el marquès de la Romana.

Referències bibliogràfiques

ALBERTÍ, A. 1989. Els hidalgos de Mallorca als segles XVIII i XIX. *Estudis Baleàrics*. Set. 1989, núm. 34, p. 91-113

BESTARD CAMPS, J.

- 1986. *Casa y familia : parentesco y reproducción doméstica en Formentera*. Palma : Institut d'Estudis Baleàrics. 185 p.
- 1992. La estrechez del lugar : reflexiones entorno a las estrategias matrimoniales cercanas. En CHACÓN JIMÉNEZ, F. , HERNÁNDEZ FRANCO, J. *Poder, familia y consanguinidad en la España del Antiguo Régimen*. Barcelona : Anthropos. p. 107-156

BIBILONI, A. 1995. *El comerç exterior de Mallorca : homes, mercats i productes d'intercanvi (1650-1720)*. Mallorca : El Tall. 386 p.

BOURDIEU, P. 1972. Les estratègies matrimoniales dans le système de reproduction. *Annales ESC*, nº 27, p. 1105-1129

BOVER, J. M. 1993. *Nobiliario mallorquín dedicado a la Reina Nuestra Señora*. Precedido de "El «Nobiliario» o la nostalgia del no ser" por P. de Montaner ; Nota bibliográfica de J. Bover. Barcelona : José J. de Olañeta. 455, XII p. Reimpr. de l'edició publicada a Palma : Pedro José Gelabert, 1850

CADENAS Y VICENT, V. de. 1965. *Índice de los apellidos probados en la orden de Carlos 3º. Antecedentes de otros que se conservan en sus expedientes*. Madrid : Hidalguía. 502 p.

CAMPOMANES, Conde de

- 1774. *Discurso sobre el fomento de la industria popular*. Madrid : en la Imprenta de D. Antonio de Sancha. CXCVIII p.
- 1975. *Tratado de la regalía de amortización*. Estudio preliminar de Francisco Tomás y Valiente. Madrid : Ediciones de la Revista de Trabajo. 298 p. Ed. facsimilar

COYER, A. 1781. *La nobleza comerciante*. Madrid : Joachin Ibarra. [2], LXXXV, 217 p.

DELILLE, G.

- 1985. *Famille et propriété dans le Royaume de Naples*. Rome ; Paris : Ecole Française de Rome. 482 p.
- 1988. Introduction. En *Les noblesses européennes au XIX siècle. Actes du colloque organisé par l'Ecole Française de Rome ...* Università di Milano : Ecole Française de Rome. p. 1-12
- 1994. Consanguinité proche en Italie du XVIe au XIXe siècle. En *Épouser au plus proche : inceste, prohibitions et stratégies matrimoniales autour de la Méditerranée*. Paris : Éd. de l'École des hautes études en sciences sociales. P. 323-340

DOMÍNGUEZ ORTIZ, A.

- 1973. *Las clases privilegiadas en el Antiguo Régimen*. Madrid : Istmo. 464 p.
- 1991. La nobleza en la España del siglo XVIII. En SAAVEDRA, R., VILLARES, R., eds. *Señores y campesinos en la Península Ibérica : Os señores da terra*. Barcelona : Crítica ; Santiago de Compostela : Consello de Cultura Galega. Vol. 1, p.1-15
- 1996. La nobleza como estamento y grupo social. En *Nobleza y sociedad en la España Moderna*. Madrid : Fundación Cultural de la Nobleza Española ; Ediciones Nobel ; Fundación Central Hispano, p. 113-134

ELORZA, A.

- 1968. La polémica sobre los oficios viles en la España del siglo XVIII. *Revista de Trabajo*. 1968, nº 22, p. 69-238
- 1970. *La ideología liberal en la ilustración española*. Madrid : Tecnos. 309 p.

GARCÍA PELAYO, M. 1946. El estamento de la nobleza en el despotismo ilustrado español. *Moneda y Crédito*. 1946, nº17, p. 37-59

GARCÍA SANZ, A.

- 1985. Crisis de la agricultura tradicional y revolución liberal. En A. García Sanz y R. Garrabou, eds. *Historia agraria de la España contemporánea : cambio social y nuevas formas de propiedad*. Barcelona : Crítica, p. 7-99
- 1989. La política agraria ilustrada y sus realizaciones. En *Estructuras agrarias y reformismo ilustrado en la España del siglo XVIII : Actas del semina-*

rio de Segovia sobre Agricultura e Ilustración en España (14, 15 y 16 de septiembre de 1988). Madrid : Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. p. 629-638

GUILLAMÓN ÁLVAREZ, J. 1981. *Honor y honra en la España del siglo XVIII*. Madrid : Universidad Complutense. Departamento de Historia Moderna. 183 p.

HÉRITIER, F. 1981. *L'exercice de la parenté*. Paris : Éditions du Seuil. 199 p.

INSTITUTO LUIS DE SALAZAR Y CASTRO (CSIC)

- 1984. *Apuntes de nobiliaria y nociones de genealogía y heráldica : primer curso de la Escuela de Genealogía, Heráldica y Nobiliaria*. 2a. ed. Madrid : Hidalguía. 294 p.
- 1984. *Tratado de genealogía, heráldica y derecho nobiliario : segundo curso de la Escuela de Genealogía, Heráldica y Nobiliaria*. 2a. ed. Madrid : Hidalguía. 379 p.

JANER MANILA, G. 1984. *El general Barceló*. Palma : Ajuntament. 71 p.

JOVELLANOS, G. M. de. 1859. Informe de la Sociedad Económica de Madrid al Real y Supremo Consejo de Castilla en el expediente de ley agraria, extendido por el autor en nombre de la junta encargada de [sic] su formación. En NOCEDAL, C. *Obras publicadas é inéditas de don Gaspar Melchor de Jovellanos*. Madrid : M. Rivadeneyra. Vol. 2. Biblioteca de Autores Españoles, p. 79-138

LE-SENNE, A. , MONTANER, P. de. 1977. Introducción al estudio de «Ses Nou Cases». *BSAL*. 1977, vol. 35, p. 386-394

LIABRÉS BERNAL, J. 1958-1971. *Noticias y relaciones históricas de Mallorca : siglo XIX*. Palma de Mallorca : Sociedad Arqueológica Luliana. 5 v.

LLUCH, E. 1973. *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840): els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana*. Barcelona : Edicions 62. 380 p.

LÓPEZ NADAL, G. 1986. *El corsarisme mallorquí a la Mediterrània occidental 1652-1698 : un comerç forçat*. Barcelona ; Palma de Mallorca : Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear. Direcció General de Cultura. 609 p.

MADRAMANY Y CALATAYUD, M. 1788. *Tratado de la nobleza del reino de Aragón, especialmente del Reyno de Valencia comparada con la de Castilla para ilustración de la Real Cedula del señor don Luis I de 14 de agosto de 1724*. En Valencia : por Josef y Tomas de Orga. 501 p.

MOLAS RIBALTA, P. 1985. *La burguesía mercantil en la España del Antiguo Régimen*. Madrid : Cátedra. 260 p.

MOLL BLANES, I.

- 1973. La política agraria de la Sociedad Mallorquina de Amigos del País (1778-1802). *Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca*. Jul.-set. 1973, n° 680, p. 91-120
- 1975. *La economía y la sociedad en Mallorca durante la segunda mitad del siglo XVIII : la Sociedad Económica de Amigos del País*. 4 v. Tesis Doctoral inédita presentada a la Universidad Complutense de Madrid

MOLL, I. , SUAÚ, J.

- 1985a. Adiós a la autonomía mallorquina. *Cuadernos de Historia 16*. 1985, n° 160, p. 15-19
- 1985b. Memoria explicativa del estado de la isla de Mallorca en el siglo XVIII. En FERNÁNDEZ, R. , ed. *España en el siglo XVIII : homenaje a Pierre Vilar*. Barcelona : Crítica, p. 249-288

MONTANER, P. de .

- 1978a. *El brazo noble mallorquín durante los siglos XVI y XVII : su estructura y sus bases económicas*. 693 p. Tesis Doctoral inédita presentada a la Universitat Central de Barcelona
- 1978b. Los caballeros de órdenes militares y el comercio en Mallorca durante los siglos XVI y XVII. *BSAL*. 1978, núm. 828-29, p. 99-109
- 1984. Relaciones entre la nobleza comerciante mallorquina y los chuetas en vísperas de la Guerra de Sucesión. *BSAL*. 1984, núm. 40, p. 255-271
- 1986. Les cavalleries mallorquines (segles XIII-XVIII). En *Terra, treball i propietat : classes agràries i règim senyorial als Països Catalans*. Barcelona : Crítica, p. 42-65
- 1987. La estructura del brazo noble mallorquín bajo los Austrias. *Estudis Baleàrics*. Des. 1987, núm. 27, p. 3-38
- 1988. Esser noble a Mallorca. *Revista de Catalunya*. Set. 1988, núm. 22, p. 52-63
- 1989. Senyor a Mallorca : un concepte heterogeni. *Estudis Baleàrics*. Set. 1989, núm. 34, p. 5-35
- 1990. *Una conspiración filipista : Mallorca, 1711* . Palma : Guillermo Canals. 204 p.

- 1993. La pobreza estamental en el brazo noble mallorquín : el ejemplo de los Morey. *Memòries de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics*. 1993, núm. 5, p. 35-81
- 1994. Els orígens de l'aristocràcia vella mallorquina : un estat de la qüestió. *Afers*, 1994, vol. 9, núm.18, p. 405-425

MONTANER, P. de , MOREY, A. 1989. Notas para el estudio de la mano mayor mallorquina durante los siglos XVI y XVII. *Estudis Baleàrics*. Set. 1989, núm. 34, p. 71-90

MONTANER, P. de , PORQUERES, E. 1994. Subendogamias en el Mediterráneo : los ejemplos mallorquines de la aristocracia y de los judíos conversos. *Memòries de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics*. 1994, núm. 6, p. 79-106

MOREY, A.

- 1989. L'heretat de Can Thomàs : un exemple de transmissió fideïcomissària a Mallorca. *Estudis Baleàrics*. Set. 1989, núm. 34, p. 63-70
- 1992. El patrimoni Vivot : alguns suggeriments sobre la seva formació. *Estudis d'Història Econòmica*. 1992/1, p. 97-121

NADAL, B. 1851. *Observaciones sobre el dictamen que firmaron ... los letrados de Madrid consultados por el marqués de la Romana con el pleito que sigue con las señoras de Salas sus tias...* Palma : Imprenta Balear a cargo de P. J. Umbert. 37 p.

*Novísima recopilacion de las leyes de España dividida en XII libros en que se reforma la recopilacion publicada ... en el año 1567 ... y se incorporan las pragmáticas, cédulas, decretos, órdenes... y otras providencias no recopiladas...*1805. Madrid : [s. n.]. Vol. 5, p. 110-120. Reimpr. facsímil a càrrec del Boletín Oficial del Estado

PEIRÓ MARTÍN, I. 1995. *Los guardianes de la historia : la historiografía académica de la Restauración*. Zaragoza : Instituto «Fernando el Católico». 239 p.

PEIRÓ MARTÍN, I., PASAMAR ALZURIA, G. 1994. *La Escuela Superior de Diplomática*. Madrid : ANABAD

RAMIS DE AYREFLOR Y SUREDA, J.1911. *Alistamiento noble de Mallorca de 1762*. Palma : Amengual y Montaner . 604 p.

RIBAS DE PINA, M.

- 1926-27. La nobleza mallorquina en la Orden de Malta. *BSAL*. 1926-27, Vol. 21, p. 200-205, 225-228, 289-292, 312-313, 329-330, 343-344, 377-378

- 1928-29. La nobleza mallorquina en la Orden de Malta. *BSAL*. 1926-27, Vol. 22, p. 14-16, 20-22, 57-59, 79-80, 89
- ROURA I AULINAS, LL. 1985. *L'Antic Règim a Mallorca : abast de la commoció dels anys 1808-1814*. [Palma] : Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear. Direcció General de Cultura. 570 p.
- RUIZ TORRES, P. 1986. La fi de la noblesa feudal al País Valencià. En *Terra, treball i propietat : classes agràries i règim senyorial als Països Catalans*. Barcelona : Crítica, p. 166-185
- SEGALEN, M. 1972. *Nuptialité et alliance : le choix du conjoint dans une commune de l'Eure*. Paris : Mémoires d'anthropologie française
- SUAU I PUIG, J. 1988. Els patrimonis nobiliaris mallorquins al darrer quart del segle XVIII i primeres dècades del segle XIX. *Estudis d'Història Agrària*. 1988, núm. 7, p. 139-160
- VISCEGLIA, M. A. 1988. *Il bisogno di eternità : i comportamenti aristocratici a Napoli in età moderna*. Napoli : Guida. 284 p.
- ZAFORTEZA SOCÍAS, J. M. 1984. [*Familia Zaforteza*]. Palma de Mallorca. 71 f.
Text mecanografiat

Apèndix 1: Composició de la noblesa mallorquina (1762-1900)

1762	1800	1830	1860	1900
Alemanys	→	→	→	→
Amer de la Punta	→	Troncoso	→	→
Andreu (Mallorca)	→	† diverses		
Andreu (Nàpols)	→	→	→	Caracciolo
Antic de Llorac	→	Rentierre	→	→
Armengol	→	Salas	Caro	→
Bauzà de Llucalcari	→	Billón	→	→
Bauzà de Mirabò(línia major)	†			
Bauzà de Mirabò(línia menor)	→	→	→	→
Belloto	→	Ross. Defla	Espanya	→
Berard	→	→	→	→
Boixadors	→	→	→	Sureda (Vivot)
Boneo	→	→	→	→
Bordils	→	Vill-Escalada	→	→
Brondo (línia major)	→	→	→	→
Brondo (línia menor)	→	→	→	→
Cavalleria	†			
Cererols	→	→	→	→
Chacón	→	→	Cotoner (me.)	→
Chateaufort	†			
Comelles (línia major)	→	→	Moragues	Monedero
Comelles (línia menor)	Comell. (maj.)	→	Moragues	Monedero
Conrado	→	→	→	→
Cotoner (línia major)	→	Cotoner (me.)	→	→
Cotoner (línia menor)	→	→	→	→
Dameto (marquesos Bellpuig)	→	→	→	†
Dameto (lín. men m. Bellpuig)	→	→	Zaf. (Quint)	→
Dameto-Catlar	→	→	→	→
Dameto-Simonet	† diverses			
Danús	→	Asprer	→	→

1762	1800	1830	1860	1900
Desbrull	→	→	Vill-Desbr.	→
Desclapés	→	†		
Despuig (línia major)	→	→	Desp.(men.)	→
Despuig (línia menor)	→	→	→	→
Dezcallar (marq. del Palmer)	→	→	•línia major •línia menor	→ →
Dezcallar (línia segona)	•Dezc. 2a •Gual-Desp.	→ →	Rentierre Orlandis	→ →
Doms	→	→	Gual	→
Dureta	→	Fuster (maj.)	→	→
Esteban	†			
Fàbregues	→	→	→	→
Ferrandell (marq. de la Cova)	→	Maroto	→	→
Ferrer de Sant Jordi (línia major)	→	→	→	→
Ferrer de Sant Jordi (línia menor)	→	Ramis Ayrefl.	→	→
Font-Belloto	→	→	Morell (Past.)	→
Font dels Olors*	→	→	→	→
Fontirroig (línia major)	Fontir. (men.)	→	Morell (Past.)	→
Fontirroig (línia menor)	→	→	Morell (Past.)	→
Fortuny	→	→	→	→
Fuster (línia major)	→	•Fust. (maj.) •Fust. Puigd.	→ →	→ →
Gallard del Canyar	→	→	→	Dezc. (marq.)
Garau d'Aixartell	→	Doms	Gual	→
Gual	→	→	→	→
Güells	†			
Laudes	→	Palou Comas.	→	→
Malonda	→	Villg.-Aguirre	→	→
Marc de Bonmacip	→	Pizà	Noguer	→
Martorell (Perdigó)	→	Asprer	→	→
Mayol	Ross. Defla	España	→	→
Mesquida de Formiguera	→	→	† vàries	

1762	1800	1830	1860	1900
Miralles de Tagamanent	→	Socies Taga.	→	→
Montaner (marq. del Reguer)	→	→	•San Simón •Montaner	→ →
Montis*	→	→	→	→
Moragues (línia major)	→	→	→	→
Moragues (línia menor)	→	→	→	→
Moragues (Castellitx)	→	Sureda Artà	→	→
Morell	→	•lín. Solleric •Pastoritx	→ →	→ →
Morey de Santmartí	→	•major •menor	Asprer →	→ →
Mut	→	†		
Nét (línia major)	→	→	Cotoner (me.)	→
Nét (línia menor)	→	† Hosp. Gral.		
O'Ryan	→	→	→	→
Oleza	→	→	→	→
Orlandis	→	→	→	→
Palou de Comassema	→	→	→	→
Peretó de Vidal	→	→	†	Rubert
Perpinyà	†			
Pizà	→	→	Noguer	→
Pontivic	Montis	→	→	→
Poquet	→	→	→	→
Pueyo	→	→	Rotten	→
Puigdorfila (Bànyols)	→	Fortuny	→	→
Puigdorfila (Masnou)	→	Fust. Puig.	→	→
Ramis d'Ayreflor	→	→	→	→
Roig de Lluís	→	→	Mas Pla Rei	→
Rossinyol de Defla	→	Espanya	→	→
Rossinyol de Zgranada	→	•línia major •línia menor	O'Neylle →	→ →
Salas	→	→	Caro	→

1762	1800	1830	1860	1900
Sanglada (línia de Binificat)*	Montaner	→	→	→
Santandreu (línia major)	→	Fuster (maj.)	→	→
Santandreu (línia menor)	→	→	Cererols	→
Sastre de la Geneta	→	Campaner	→	→
Serra (Alcúdia)	→	→	→	→
Serra-Nadal	→	Dameto Catlar	→	→
Serra-Poquet	→	Roig de Lluís	Mas Pla Rei	→
Serra de Marina	→	→	Peretó de Vidal	
Sureda (marquesos de Vivot)	→	→	→	→
Sureda (d'Artà)	→	→	→	→
Sureda de Sant Martí	→	Sureda (Vivot)	→	→
Sureda-Valero*	Caro	→	→	→
Togores (línia major)	Togores (me.)	→	→	Gual
Togores (línia menor)	→	→	→	Gual
Torelló	→	Ferrer (Binis.)	→	→
Torrella	Doms	→	Gual	→
Tries del Coll	→	† llegats piadosos		
Truyols (marq. de la Torre)	→	→	→	→
Truyols (línia menor)	→	→	†	Ribot
Vallés d'Almadrà	Morell	→	→	→
Verí (línia major)	Verí (men.)	→	→	→
Verí (línia menor)	→	→	→	→
Vic de Superna	→	Palou Comas.	→	→
Villalonga (línia major)	•Branca 1a.	→	→	→
	•Branca 2a.	→	→	→
Villalonga-Escalada	→	→	→	→
Villalonga-Mir	→	→	→	→
Visconti	→	→	→	→
Zaforteza	→	•lín. Burgues	→	→
		•lín. Quint	→	→

Apèndix 2: Exemples d'acumulació patrimonial, segles XVIII-XIX

Asprer: Danús, Martorell (Perdigó) i Morey de Santmartí (línia major)

Caro: Salas i Sureda-Valero

Cererols: Santandreu (línia menor)

Cotoner (línia menor): Cotoner (línia major), Chacón i Nét (línia major)

Dameto-Catlar: Serra-Nadal

Despuig (línia menor): Despuig (línia major)

Doms: Garau d'Aixartell i Torrella

Espanya: Rossinyol de Defla i Mayol

Fontirroig (línia menor): Fontirroig (línia major)

Fortuny: Puigdorfila (Bànysols)

Fuster (línia major): Dureta i Santandreu (línia major)

Fuster de Puigdorfila: Puigdorfila (Masnou)

Gual: Doms, Garau, Torrella i Togores (línia menor)

Maroto: Ferrandell

Montaner: Sanglada (línia de Binificat)

Montis: Pontivic

Moragues: Comelles (línia major) i Comelles (línia menor)

Morell (Pastoritx): Font-Belloto, Fontirroig (línia menor) i Vallés d'Almadrà

Noguer: Marc de Bonmacip i Pizà

O'Neylle: Rossinyol de Zagranada (línia major)

Orlandis: Dezcallar (línia segona, branca Gual-Despuig)

Palou de Comassema: Ferrà de la Mola, Laudes i Vic de Superna

Peretó de Vidal: Serra de Marina

Pizà: Marc de Bonmacip

Ramis d'Ayreflor: Ferrer de Sant Jordi (línia menor)

Rentierre: Antic de Llorac i Dezcallar (línia segona)

Roig de Lluís: Serra-Poquet

Rossinyol de Defla: Mayol

Rotten: Pueyo

San Simón: Montaner (marquesos del Reguer)

Sureda (marquesos de Vivot): Boixadors i Sureda de Sant Martí

Sureda d'Artà: Moragues (Castellitx)

Togores (línia menor): Togores (línia major)

Verí (línia menor): Verí (línia major)

Villalonga-Aguirre: Malonda

Villalonga-Desbrull: Desbrull

Villalonga-Escalada: Bordils

Zaforteza (Quint): Dameto (línia menor dels marquesos de Bellpuig)